

НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ

КОМПЕТЕНТНОСТНИЯТ ПОДХОД

ПРИ ПРЕПОДАВАНЕТО НА ЛИТЕРАТУРА В УЧИЛИЩЕ

Формиране и измерване на социокултурни, литературни и комуникативни компетентности у учениците в прогимназиалния и двата гимназиални етапа на средното образование

(АНОТАЦИЯ)

1. Предпоставки

През последните години във всички етапи и степени на българското средно образование се въвеждат нови учебни програми и свързаните с това нови учебници. Основната идея, залегнала при съставянето на тези нови програми, е въвеждането на нов подход при преподаването на всички учебни предмети. Вместо получаването на определен обем от пасивни знания, като водеща цел на образователния процес е поставено формирането на ключови компетентности у учениците. Тези ключови компетентности са поставени още от образователната програма на Лисабонската стратегия за развитието на Европейския съюз. Специално за предмета български език и литература тези ключови компетентности са:

- Компетентности в областта на българския език;
- Умения за общуване на чужди езици;
- Дигитална компетентност;
- Умения за учене;
- Социални и граждански компетентности;
- Културни компетентности и умения за изразяване чрез творчество.

Без съмнение организирането на преподаването според изискванията на компетентностият подход би подобрило образователните резултати и би изградило по нов начин цялостната образователна практика. В същото време обаче трябва да се отчита обстоятелството, че само с въвеждането на нови програми и нови учебници въпросът няма да се реши автоматично. Нужни са нови методики, нови подходи за преподаване, нови начини за измерване и оценяване на формираните у учениците компетентности. Особени трудности въвеждането на компетентностния подход образованието изпитва именно при преподаването на литература. За това спомагат както съществуващите

обществени нагласи, така и все още недостатъчно изяснените цели и задачи, които литературното образование трябва да постигне, липсата на нови методически подходи и др. А най-сериозната причина за трудното въвеждане на компетентностния подход е свързана с все още неустановената методика за измерване и оценяване на компетентностите. Сега съществуващата система на вътрешни и външни оценявания, особено в областта на литературата, все още залага на готовия отговор, а не на реалното прилагане на изискваните от ДООИ и Учебните програми компетентности.

Всички тези проблеми изискват сериозна и систематична работа за действително въвеждане на компетентностния подход в средното образование. В отговор на тази необходимост Институтът за литература при БАН организира национална конференция, по време на която да бъдат повдигнати и дискутирани основните проблеми при въвеждането на този образователен подход, да се предложат методики и действени инструменти за нов тип преподаване на литература, нови модели и методики за измерване и оценяване на ключовите компетентности, както и да бъдат споделени резултати от прилагането на компетентностния подход в реалната учебна практика.

2. Основни тематични области

За да бъдат постигнати целите, които конференцията си поставя, докладите и съобщенията, представени на нея, трябва да покрият следните четири тематични области:

- Социокултурни компетентности:

А) Човекът, неговите общности и общества. Видове.

Б) Основни ценности на човека и неговите общности. Основни теми и ценностни проблеми.

В) Ролята на културата и изкуството за създаване и поддържане на човешката ценностна система. Основни начини на въздействие на литературата върху човека и обществото. Ролята на българската литература за изграждане и утвърждаване на народностното и националното самосъзнание (Особено при изучаването на литература в българските училища в чужбина).

- Литературни компетентности:

А) Овластяване и осъзнаване на основните начини, по които се изгражда и функционира художествената творба. Комуникативна структура на текста; ролята на жанра в литературната комуникация; съдържателна структура на текста; персонажна система; особености на художествения език.

Б) Овладяване и осъзнаване на причините за развитието на художествения процес. Основни литературноисторически епохи с техните светогледни идеи и художествени принципи. Основни теми и обществени задачи.

В) Овладяване и осъзнаване на ролята, която българската литература играе в развитието на обществото. Основни етапи и представители.

- Комуникативни компетентности:

А) Възприемане на текст. Извличане и систематизиране на информацията, носена от текста. Осъзнаване на връзката между структурата на текста, неговия смисъл и специфичните комуникативни задачи, които той преследва. Прилагане на прочетеното при решаването на практически и обществени проблеми, както и за цялостно развитие на личността чрез превръщането му в личен опит.

Б) Създаване на текст. Осъзнаване на връзката между тематиката и комуникативната задача, която текстът трябва да реализира, и неговата структура. Основни речеви действия и отношения. Основни речеви жанрове, изучавани в училище. Алгоритми за работа.

- Измерване и оценяване на постигнатите компетентности:

А) Световната практика за измерване и оценяване на компетентностите, формирани в резултат на езиковото и литературното образование.

Б) Възможни модели за изпитни задачи, даващи възможност за измерване и оценяване на получените в литературното образование компетентности.

В) Връзка между различните формати за вътрешни и външни оценявания и реалното протичане на образователния процес.

3. Програма на конференцията

Конференцията ще се проведе на 27 октомври 2020 година в зала „Марин Дринов“ в Централното управление на Българската академия на науките. Предвижда се тя да протече при следната програма:

8,30 – 9,00 – Регистрация на участниците

9,00 – 9,30 – Откриване и приветствия

9,30 – 10,00 – Пленарен доклад на тема: „Компетентностният подход при преподаване на литература в училище. Цели, задачи, проблеми“

10,00 – 11,00 – Първа сесия „Социокултурни компетентности“

В тази сесия има възможност да вземат участие четирима докладчици, от които е

препоръчително единият да бъде свързан с българските училища в чужбина, доколкото литературата е важен фактор при утвърждаване на народностното и националното самосъзнание.

Теми на докладите:

1. Литературата и връзката на човека с неговите общности.
2. Художествената литература като инструмент за изграждане на чувства, убеждения и нагласи.
3. Традиционно и модерно – ценности, практики, конфликти.
4. Българската литература и изграждането на народностно и национално самосъзнание.

11.00 – 11,30 – Почивка

11,30 – 12,30 – Втора сесия „Литературни компетентности“

В тази сесия има възможност за участие на четирима докладчици, представящи методи за формиране на литературни компетентности.

Теми на докладите:

1. Проследяването на литературния процес като възможност за осъзнаване на социалната функция на литературата.
2. Овладеяването на художествения език като условие за адекватно възприемане на литературното произведение.
3. Словесност и литература – два принципа за създаване и въздействие на художествената творба.
4. Литературноисторически vs. тематичен принцип за преподаване на литература.

12,30 – 13,30 – Обедна почивка

13,30 – 15,00 – Трета сесия „Комуникативни компетентности“

В тази сесия има възможност за участие на шестима докладчици, представящи начини за решаване на проблеми, свързани с овладяване на компетентностите за четене и създаване на текстове.

Теми на докладите:

1. Жанрът като ключ за проникване в света на художественото произведение.
2. Компетентността „четене“ и нейното овладяване – задачи, техники, алгоритми.
3. Осъзнаване на връзката между структурата на текста и неговата социална функция.
4. Системата на ученически текстове в средното образование – принципи, задачи, техники.
5. Овладеяване принципите на езикова комуникация при обучението за създаване на текст.
6. Алгоритми за работа при овладяване на компетентността „писане на текст“.

15,00 – 15,30 – Почивка

15,30 – 17,30 – Четвърта сесия „Измерване и оценяване на компетентности“

В тази сесия има възможност за участие на осем докладчици, представящи съществуващите световни практики в измерването и оценяването на компетентности, получени в обучението по език и литература, както и предложения за различни модели и задачи, даващи възможност за измерване и оценяване на получените в литературното образование компетентности. Важна част от тази сесия е и възможността за оценка на влиянието, което различните формати на вътрешни и външни оценявания оказват върху реалната образователна практика.

Теми на докладите:

1. Европейски практики за организиране и провеждане на външни оценявания, измерващи комуникативни компетентности.
2. Методи и подходи при измерването на ключовите комуникативни компетентности.
3. Връзката между различните формати за външно оценяване и реалното протичане на образователния процес.
4. Системата за външно оценяване след 7. клас – задачи, методи, проблеми.
5. ДЗИ като инструмент за измерване на комуникативните компетентности.
6. Критерии, методи и задачи за измерване на функционалната грамотност – добрите европейски практики.
7. Идеалният модел за измерване и оценяване на четивни компетентности, извлечен от изпитните практики на различни европейски държави.
8. Измерване и оценяване на компетентността за създаване на текст.

17,30 – 18,00 – Дискусия

18,00 – Закриване на конференцията.

Забележка: Изнесените на конференцията доклади ще се публикуват в специален сборник, издание на издателския център „Боян Пенев“ към Института за литература при БАН.

Заявки за участие в конференцията се приемат на следния E-mail адрес:
conference.competence@gmail.com